

MONTPERLER D'URGELL

INTRODUCCIÓ

Des de fa uns anys em vaig proposar buscar les restes de l'antic poblat de Montperler, el qual surt com un poble de la baronia de Bellpuig. El municipi de Bellpuig té un gran terme amb el nom de Montperler. Després de rebuscar, tot seguint les fites de termes antigues del senyoriu de Bellpuig, dels Ducs de Sessa, direcció de Vilagrassa, seguint els camins i tossals, preguntant als pagesos de les contrades, fou possible trobar les restes del poble de Montperler i casualment sent aquest any de 1989 i coincidint amb el 850 aniversari de la fundació de la Baronia de Bellpuig, la data de troballa.

Per tot el qual després d'estudiar les restes arqueològiques i recollir a flor de terra fragments d'utensilis creats i utilitzats per les persones des dels temps prehistòrics, i conjuntament amb els escrits documentals del poblat de Montperler coneguts, ajuntats, siguin el principi i la continuïtat per a descobrir el que encara falta.

De la seva història si bé sempre fou un lloc poc habitat, desapareix com a poble a finals del segle XVI, i apareix al segle XIX amb el nom de Baronia de Montperler.

LES RESTES DE MONTPERLER

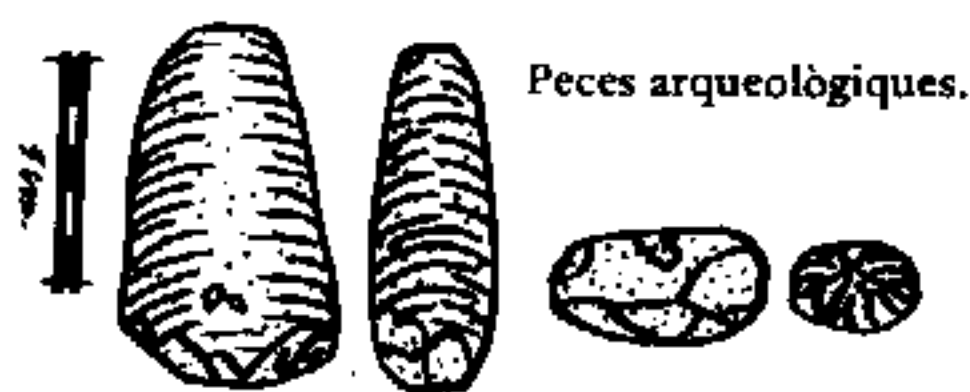
L'antic poble de Montperler o restes arqueològiques i església, es troba situat en un tossal vora la carretera N-II, km. 502, a uns 1.000 m. al Nord i front de l'estació de ferrocarril de la població d'Anglesola, per la qual passa el camí que travessa la N-II, que divideix els termes d'Anglesola i Vilagrassa; aquest passa per sota el tossal anomenat pels seus propietaris *Telégrafos*, ja dins del de Vilagrassa, on dalt del dit tossal es troben les restes de Montperler. El camí continua cap al tossal de Montalbà, antic poblat d'aquest terme, i pel poble, avui abandonat, del Mas de l'Estadella; i continua enllaçat als camins cap als termes i poblacions de Preixana i Bellpuig.

El tossal de Montperler té una pujada forta, a la qual sols s'hi pot arribar a peu; està coronat per una torre de pedra picada i massa amb les mides de 5 m. per 4'70 m. de base, quadrada; al costat mateix hi té encrustades les restes d'una petita església o capella de volta ogival i absis quadrat (el seu front té 2'22 m. d'ample per uns 10 m. de llarg aproximadament); caldria fer una excavació de les seves restes, com d'alguns basaments de cases al peu del turó, separades de l'església. Dins d'aquesta s'hi troba excavada una cova a la pedra; vora aquestes restes arqueològiques se n'hi troba altres; així de l'última guerra civil, les restes d'un búnker de formigó, desfet després (sembla que fou una central de telègrafs). Tot fa pensar que de sempre Montperler fou un lloc estratègic vora les carreteres de pas, de molt antic, com a lloc i límits fronterers de la baronia de Bellpuig amb els d'Anglesola i Vilagrassa i Tàrrrega. Fins i tot en temps prehistòrics, ibèrics-romans, podria

haver estar habitat. Pot ser la construcció de la torre quadrada, que podia estar feta pels mencionats ibèrics; el poblat s'estenia per la vassant oriental o solana de sota l'església.

Aquesta conclusió té la base el fet de trobar-hi escampades per tot el tossal restes de ceràmica negra i roja, trossos de vidre, peces de sílex, molins de barca ibèrics, una placa o anell pla de coure, i del mateix metall, una moneda romana que crec té el bust del Cèsar Germànic, germà de Claudi, 40 a.J.C., i dues destrals de pedra polida, etc., que ens porta a remuntar la seva existència des del temps del neolític, uns 5.000 anys, fins a l'altra ceràmica tradicional catalana (escudellers, fons blanc, roig i blaus; i de plats verds i grocs del segle XVIII).

Documento les restes més antigues recollides a través dels dibuixos que reprodueixo an aquest treball. El tossal de Montperler és propietat del senyor

Peces arqueològiques.

Destral, perfil ample i canto gruixut.

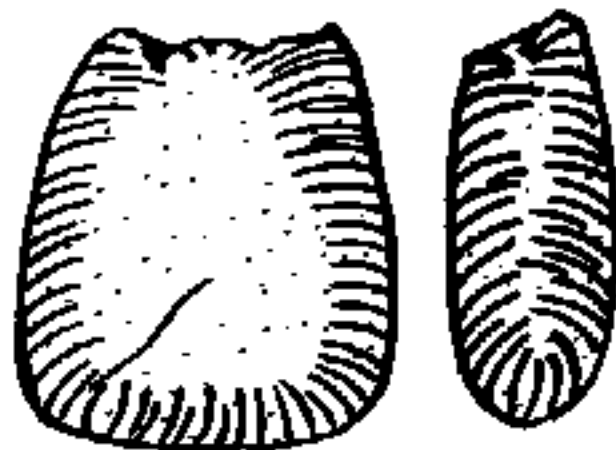
Peça de collaret discoïdal.

Anell de coure.

Sílex

Destral de pedra negra.

Moneda de coure.

Vas negre.

Olla o urna negra.

Plat pla negre.

ORACION FUNEBRE QUE EN LAS SOLEMNES EXEQUIAS DEL ÉXCELENTISIMO SEÑOR

D. VICENTE JOAQUIN OSORIO DE MOSCOSO,
VELEZ, FERNANDEZ DE CORDOBA, FOLCH DE CARDONA, ANGLESOJA, Y RE-
quesens, Hurtado de Mendoza, Cárdenas, Felipez de Guzmán, Navarra, y
Aragon: Marques de Astorga, de Almazán, de Elche, de Leganés, de Ve-
lada, de Villamanrique, de San Román, y de Monasterio: Conde de Altamira,
de Villalobos, de Trastámara, de Palamós, de Olivito, de Avelino, de Triven-
to, de Villavix, de Saltes, y de Colle: Duque de Sesa, de Baena, de So-
ma, de Atrisco: Principe de Aracena, y de sus Villas y Lugares: Se-
ñor de Monzon, de Cavia, de Buñuel, de las Islas de Cersarga, de las Baro-
nías de Bellpuig, de Liñola, de Calonge, de Uxafava, de Momparler, de Ax-
pe, de Rute: Canónigo perpetuo de la Santa Iglesia de Leon, Alférez Mayor del
Pendon de la Divisa, y de Madrid, Regidor perpetuo de todas las Ciudades y
Villas de voto en Córtes, Guarda Mayor del Rey Ntro. Sr., Doctor en ambos de-
rechos por la Universidad de Granada, Caballero de la insigne orden del Toison
de Oro, y Gran-Cruz de la de Carlos III. Consejero de Estado, Gentil-
Hombre de Cámara de S. M. con exercicio, y su Caballerizo
Mayor honorario, &c., &c.

CELEBRADAS

POR LA M. REVERENDA, Y VENERABLE
UNION DE PRESBITEROS
DE LA VILLA DE BELLPUIG

EN LA PARROQUIAL DE LA MISMA, CON ASISTENCIA DE LA
Capilla de Musica de la Iglesia Catedral de Lérida, y de Cervera el dia 14-
de Enero de 1817. en señal de gratitud á su beneficentísimo Patrono,
y Protector,

PRONUNCIÓ

EL ILUSTRE DON MANUEL COSTA, Y ARÁN
Canonigo Magistral de dicha Santa Iglesia de
Lérida.

CON LICENCIA.

LÉRIDA: POR BUENAVENTURA COROMINAS. AÑO 1817.

Antoni Pomés i Bufarull de Cal Segura d'Anglesola, ell hi trobà al pas dels anys sitges i altres elements arqueològics.

Com en altres antics poblats medievals d'aquestes contrades, se'n parla més al principi del temps de la Reconquesta. Montperler és un d'ells, sia per això el fet que s'hi han trobat restes de l'època ibèrico-romana i anterior, es pot deduir que hi hagué la tendència a reconstruir els castells anteriors a la reconquesta; desapareixen al segle XVI, com els poblats de Seana i Sinoga, del que fou la Baronia de Bellpuig.

Tot fa pensar que a Montperler s'hi va rehabilitar una torre o castell que a la vegada era una vivenda anomenada Quadra, en formar-se la Baronia d'Anglesola l'any 1079, feu del qual sorgí el de Bellpuig, i llavors passà a ser una de les seves possessions i límits.

L'historiador Bach el documenta per primera vegada després de la reconquesta cristiana, en formar-se el senyoriu feudal i Baronia de Bellpuig, el 17 de novembre de 1139. El document diu: «Sàpiga tothom que jo, Ramon, comte de Barcelona, marqués i príncep d'Aragó, et dono a tu, Berenguer Arnau, a la teva muller, els teus fills i a tota la teva progènia que et succeeixi, aquesta terra meva erma que s'anomena Pujols Rubiols (Bellpuig), per alou propi, franc i lliure. Aquesta terra és al comtat de Barcelona, al lloc anomenat Pujols Rubiols, que té per límits a l'orient, el terme de Montis Pesulani (Montperler) i Montis Albani (Montalbà); al migdia, el terme de Verdú i Preixana, i tirant cap a Ponent la serra que es diu de la Portella, en què el termini passa per les dues selves (Castellsalvà), vers la Sinoga del Riucorb; pel Nord limita amb el terme d'Anglesola i Seana, amb les susdites confrontacions».² Pàg. 26.

L'historiador Miret i Sans a *Les Cases dels Templers* escriu que Guillem d'Anglesola i sa muller Arsendis donaren als Templers drets a la pastura i llenya dels termes de Bellpuig, Montperler d'Urgell, Seana, Sant Martí, Vilanova i Utxafava, l'any 1180.

El senyor de Bellpuig l'any 1086 demana al comte Ramon el poder tenir capellà al castell de Bellpuig, a la capella dedicada a Santa Maria, i que a la vegada ho seria per totes les possessions com a patrona de les esglésies de la baronia; serà ell qui destinarà els sacerdots a cada lloc a mida que es faran esglésies i a Montperler tenia assistència cristiana l'any 1238. El seu sacerdot, Ramon d'Anglesola, germà del baró de Bellpuig, rebé tota la clergueria de Bellpuig el 28 de novembre de 1240 del seu oncle Berenguer Arnau, i aquest, Ramon, el 1245 cedia la de Montperler al Prior Martí Ricart; aquest fou ardiaca i bisbe d'Urgell. El 1249 li tornà la rectoria de Montperler i nomenà Ramon d'Anglesola sagristà de Vic, canonge de Lleida, d'Urgell i Vic; fou després bisbe de Vic, des de 1264 al 1298, que morí.

L'historiador R. Llovet cita una escriptura de l'any 1227, on es llegeix que el terme de Preixana confronta amb els següents pobles o castells: *Castrum St. Martino, Castrum Montis Pesulani (Montperler), Castrum Montis Albani, Castrum de Bellpuig, Castrum Synagoga Vetula, Castrum Sylvanum, Castrum Belianes i Castrum de Montpàs; ...*³

El 15 de juliol de 1274 a Solsona hi hagué l'anomenada rebel·lió de nobles catalans, entre ells Guillem d'Anglesola, baró de Bellpuig, contra el rei Jaume i per això el dit baró perdé alguns drets feudals, però fou l'any 1310 que el rei Jaume II ratificà i confirmà a en Guillem IV la jurisdicció sobre els

Vers l'any 1567 diu Bach que no es parla més de l'església de Montperler; ja en aquest temps en tenien cura els preveres de Bellpuig. Només es compta amb aquest terme per a treure'n els delmes i primícies que eren de la Venerable Unió de Preveres; aquesta vila n'arrenda les herbes i el senyor en cobra els impostos dels terratinents i alguna masia que s'hi repoblà segurament sobre el 1700.¹ Pàg. 154. Segons document s'explica que Montperler és despoblat al segle XVI; dit terme passa a ser administrat des de Bellpuig.

El 1597 es féu una concòrdia entre la Unió de Preveres i el procurador de la baronia, el comte de Llar i els capellans; la Unió arrendà a Joan Jener els fruits que el senyor els cedia, és a dir, els delmes i primícies de Bellpuig, Montperler i els Eixaders en la part que depenia del senyor...² Pàg. 179. Així deuriem passar els anys i no es parla més d'un poble habitat.

Altres documents són com el del 14 de juny de 1808; a Bellpuig es forma una junta de defensa contra el francès..., oferint-se a la junta de defensa de Lleida, els quals demanen 24 homes armats perquè s'incorporessin a la part del Bruc. El 20 de juny demanà que anessin a Lleida 98 homes armats, abonant per endavant 5 rals diaris per cada soldat; s'acorda treure aquesta quantitat dels delmes i primícies de Bellpuig, Seana i Montperler.² Pàg. 238.

I potser aquest altre més interessant: l'any 1817 moria Vicent Joaquim Ossorio de Moscoso. En el funeral que es féu a Bellpuig el dia 14 de gener, pronuncià l'oració fúnebre el reverent Manuel Costa i Arana, canonge magistral de Lleida. El fet era una cloenda d'una època feudal i senyorial, però en la transcripció dels títols de noblesa, entre ells apareix el de Baró de Montperler.

Dita baronia sembla que disposava del terme veí del Mor, poblat tan antic com Montperler, que l'any 1079 era del senyoriu d'Anglesola com a límits del seu feu, però al setembre del 1192 fou donat el castell del Mor a Guillem d'Anglesola, baró de Bellpuig, pel rei Alfons d'Aragó. El lloc fou habitat fins al segle XIX i tenia una capella dedicada a Santa Maria i era de la Unió de Preveres de Bellpuig. Amb la Desamortització de 1836 aquest terme és repartit entre els termes municipals de Vilagrassa i Tàrrega, vora del serrat de Sant Eloi i el terme de Montperler entre els termes municipals de Vilagrassa i Bellpuig.

Segons l'historiador A. Bach descriu Montperler en un estudi anomenat «Antics Poblats i Masies del Baix Urgell» publicat a l'Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida, 1973), diu: «És una partida del terme de Bellpuig, que cau vers el Llevant, limitat amb els termes de Montalbà, Vilagrassa i Anglesola. Hi ha algunes masies deshabitades des de fa uns 25 anys. Fins ara no s'ha investigat l'aspecte arqueològic, ni es coneixen les runes de la seva església».¹ Pàg. 153.

Jaume TORRES i GROS

CRONISTA MUNICIPAL DE LA VILA DE BELLPUIG

FONTS D'INFORMACIÓ

1) — BACH i RIU, Antoni, *Bellpuig i la seva Antiga Baronia*, 1972 Barcelona. Fundació Salvador Vives Casajuana.

2) — BACH i RIU, Antoni, *Antics Poblats i Masies del Baix Urgell*, 1973. I.E.I. Lleida.

3) — LLOVET i MARTÍ, Ramon, *Monografia o breu descripció històrico-geogràfica de la Vila i Parròquia de Sant Martí de Maldà*, 1907. Lleida.

Vers l'any 1567 diu Bach que no es parla més de l'església de Montperler; ja en aquest temps en tenien cura els preveres de Bellpuig. Només es compta amb aquest terme per a treure'n els delmes i primícies que eren de la Venerable Unió de Preveres; aquesta vila n'arrenda les herbes i el senyor en cobra els impostos dels terratinents i alguna masia que s'hi repoblà segurament sobre el 1700.¹ Pàg. 154. Segons document s'explica que Montperler és despoblat al segle XVI; dit terme passa a ser administrat des de Bellpuig.

El 1597 es féu una concòrdia entre la Unió de Preveres i el procurador de la baronia, el comte de Llar i els capellans; la Unió arrendà a Joan Jener els fruits que el senyor els cedia, és a dir, els delmes i primícies de Bellpuig, Montperler i els Eixaders en la part que depenia del senyor...² Pàg. 179. Així deuriem passar els anys i no es parla més d'un poble habitat.

Altres documents són com el del 14 de juny de 1808; a Bellpuig es forma una junta de defensa contra el francès..., oferint-se a la junta de defensa de Lleida, els quals demanen 24 homes armats perquè s'incorporessin a la part del Bruc. El 20 de juny demanà que anessin a Lleida 98 homes armats, abonant per endavant 5 rals diaris per cada soldat; s'acorda treure aquesta quantitat dels delmes i primícies de Bellpuig, Seana i Montperler.² Pàg. 238.

I potser aquest altre més interessant: l'any 1817 moria Vicent Joaquim Ossorio de Moscoso. En el funeral que es féu a Bellpuig el dia 14 de gener, pronuncià l'oració fúnebre el reverent Manuel Costa i Arana, canonge magistral de Lleida. El fet era una cloenda d'una època feudal i senyorial, però en la transcripció dels títols de noblesa, entre ells apareix el de Baró de Montperler.

Dita baronia sembla que disposava del terme veí del Mor, poblat tan antic com Montperler, que l'any 1079 era del senyoriu d'Anglesola com a límits del seu feu, però al setembre del 1192 fou donat el castell del Mor a Guillem d'Anglesola, baró de Bellpuig, pel rei Alfons d'Aragó. El lloc fou habitat fins al segle XIX i tenia una capella dedicada a Santa Maria i era de la Unió de Preveres de Bellpuig. Amb la Desamortització de 1836 aquest terme és repartit entre els termes municipals de Vilagrassa i Tàrrega, vora del serrat de Sant Eloi i el terme de Montperler entre els termes municipals de Vilagrassa i Bellpuig.

Segons l'historiador A. Bach descriu Montperler en un estudi anomenat «Antics Poblat i Masies del Baix Urgell» publicat a l'Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida, 1973), diu: «És una partida del terme de Bellpuig, que cau vers el Llevant, limitat amb els termes de Montalbà, Vilagrassa i Anglesola. Hi ha algunes masies deshabitades des de fa uns 25 anys. Fins ara no s'ha investigat l'aspecte arqueològic, ni es coneixen les runes de la seva església».¹ Pàg. 153.

Jaume TORRES i GROS

CRONISTA MUNICIPAL DE LA VILA DE BELLPUIG

FONTS D'INFORMACIÓ

1) — BACH i RIU, Antoni, *Bellpuig i la seva Antiga Baronia*, 1972 Barcelona. Fundació Salvador Vives Casajuana.

2) — BACH i RIU, Antoni, *Antics Poblat i Masies del Baix Urgell*, 1973. I.E.I. Lleida.

3) — LLOVET i MARTÍ, Ramon, *Monografia o breu descripció històrico-geogràfica de la Vila i Parròquia de Sant Martí de Maldà*; 1907. Lleida.